

Μ' έναν προβοκατόρικο τίτλο - «Το κατά διαβόλου ευαγγέλιο» - ο ψυχίατρος και ψυχαναλυτής Νίκος Σιδέρης στο νέο του βιβλίο καταπιάνεται με την πολιτική ψυχολογία της κρίσης. Σήμερα, όπως σημειώνει, βιώνουμε μια κοινωνία βαθά διαιρεμένη που καλείται να αποχαιρετήσει τη «μεγάλη αυταπάτη» - τη «βαριά βιομηχανία» του λάιφ στάλ, την «εύκολη» κοινωνική άνοδο, τον εύκολο πλουτισμό μέσω κρατικών/κοινωνικών πόρων, του δεύτερου αυτοκίνητου και του εξοχικού, τη λογική «άρπαξε και άφησε τους άλλους να αρπάζουν». Τα ερωτήματα που επικρατούν διεθνώς - προκαλώντας και αμηχανία - αφορούν τη στάση των Ελλήνων, το γιατί δεν εξεγείρονται. Ο Ν. Σιδέρης, μέσα από το βιβλίο του, απαντά σ' αυτά τα ερωτήματα, με πολιτικούς όρους, χαρακτηρίζοντας την κατάσταση την οποία βιώνουν οι Έλληνες με την έκφραση «πένθιμο μούδιασμα». Ένα πολιτικό βιβλίο για την πολιτική ψυχολογία της κρίσης.

Τη συνέντευξη πήρε ο Θ. Μιχόπουλος

Στο βιβλίο σας σημειώνετε ότι οι κυβερνήσεις καλλιεργούν στην κοινωνία - και σ' ένα βαθμό έχουν καταφέρει να την εμπεδώσουν οι πολίτες - νοοτροπία υποταγής.

Οι πρόσφατες απόπειρες των κυβερνώντων να προβάλουν μια μικρή δόση παλαιοκομματικής παροχολογίας (υδρογονάνθρακες, μείωση του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης, κ.ά.) είναι περισπασμοί, «καροτάκια» που κυρίως βασίζονται στο «θα...», τη στιγμή που εδώ και τόσο καιρό ο κυρίαρχος πολιτικο-μιντιακός λόγος έχει υιοθετηθεί ως μέθοδος διακυβέρνησης το «τρέλαινε, διαίρει και βασίλευε» ως νομιμοποίηση του μαστιγίου - «πολιτική πυγμής» απέναντι σε οποιονδήποτε αντιστέκεται.

«Διπλός δεσμός»

Το «τρέλαινε» υλοποιείται μέσω μιας παρατεταμένης πολιτικο-μιντιακής καταγίδας που βουμαρδίζει τα μυαλά των πολιτών με τρία επάλληλα μηνύματα: Αν αντισταθείς, χάθηκες (=χρεωκοπία, δραχμή, όλεθρος...). Αν υποκύψεις, χάθηκες (=φτώχεια, ανεργία, μιζέρια, διάλυση του Κράτους Πρόνοιας...). Και, τρίτον, απαγορεύεται να σκεφτείς (=είναι μονόδρομος, αφού το είπε η τρόικα). Αυτό το επικοινωνιακό σύμπλεγμα ονομάζεται «διπλός δεσμός» και έχει ως συνέπεια την εμπλοκή της σκέψης και την αποδιοργάνωση της ίδιας της ικανότητας να σκέφτεσαι. Συναντάται τυπικά σε οικογένειες που παράγουν ψύχωση. Στην πολιτική σφαίρα, υποβάλλει τον ψυχισμό σε καταπονήσεις τόσο ακραίες, που στην Ελληνική πολιτική ιστορία προϋπήρχε μία και μοναδική φορά, στον Εμφύλιο, ενώ στην Ευρωπαϊκή πολιτική ιστορία ουδέποτε.

Το «διαίρει» υλοποιείται μέσω της συστηματικής, αδιάκοπης καλλιέργειας του επονομαζόμενου «κοινωνικού αυτοματισμού». Ο όρος, στην πολιτική του χρήση, αντιπροσωπεύει ένα ακόμη παραπλανητικό ιδεολόγημα, καλλιεργώντας την φευδαρισθητή ότι πρόκειται για «φυσικό φαινόμενο. Στην πραγματικότητα, όμως, είναι καρπός μιας επικοινωνιακής πολιτικής που θέλει να μετατρέψει τους ανθρώπους σε ποντίκια, τα οποία απλώς απιδρούν σε εξωτερικά ερεθίσματα τα οποία καταλήλωσαν τους διοχετεύοντας οι ελέγχοντες τον δημόσιο λόγο. Το πολιτικότατο αυτό «διαίρει» αποσκοπεί στην εμπέδωση συμπεριφορών, στάσεων και νοοτροπών που διέπονται από τη λογική «σώσε το τομάρι σου, καθένας για πάρτη του, όλοι εναντίον καθενός, όλοι εναντίον όλων, φάτους να μη σε φάνε». Προβάλλει, δηλαδή, ως (τερατώδες) υπόδειγμα κοινωνικής συμβίωσης το κατά Διαβόλου ευαγγέλιο, που έχει ως πυρήνα του την εντολή «μισείτε αλλήλους».

Το «βασίλευε», στο περιβάλλον που

Ο ΨΥΧΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ ΜΙ

Η Ευρώπη βιώ

Η πολιτική που ασκείται σήμερα είναι ψυχολογικός πόλεμος όπου επικρατεί όποιος κατορθώσει να δημιουργήσει ισχυρή πεποίθηση, αλλά και φόβο. Αντίδοτο αποτελεί η επιστροφή στους ανθρώπους, που σημαίνει ανασυγκρότηση του κοινωνικού δεσμού και της ανθρώπινης σχέσης. Η συστηματική προσπάθεια να οικοδομηθούν τα "εμείς" και η δημιουργία δικτύων έμπρακτης αλληλεγγύης.

λον πάει χαμένο.

«Ο άλλος θα με φάει»...

Σ' αυτή τη βαριά μηχανική προστίθενται μια σειρά ιστορικές διεργασίες, που έχουν εσωτερικευθεί ως ψυχοδιανοητικές δομές, όπως: Η διάλυση του νοήματος των λέξεων μέσω του πολιτικού και διαφημιστικού λόγου. Η αποσύνθεση του νοήματος των πραγμάτων στο περιβάλλον του καταναλωτικού ναρκισσισμού («καμαρώνω επειδή καταναλώνω») που κατέφαγε τα σπλάχνα μιας κοινωνίας πεινασμένης για υλικά αγαθά και αναγνώριση. Η εμπέδωση από τους κυβερνώντες του συστήματος των συνενοχών («άρπαζε κι άσε τους άλλους ν' αρπάζουν»). Η πραγματική όσο και αδιανόητη εμπειρία της κρίσης, όπου κάθε λογής απειλές, υπαρκτές ή φανταστικές, οξύνονται στο έπακρο και ο άλλος προ-

«Πρόκειται για ταξικό πόλεμο»...

Το οπίο πολέμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα είναι γνωστό, τουλάχιστον ως αφορισμός του Κλαούζεβιτς. Λιγότερο γνωστός, κι ακόμη πιο λίγο αντικείμενο στοχασμού και επίγνωσης, είναι ο συναφής αφορισμός του Μάο Τσε-Τούνγκ ότι ο πόλεμος είναι αιματηρή πολιτική και η πολιτική αναίμακτος πόλεμος. Η δε αποφυγή αυτής της θεώρησης και του στοχασμού που επιβάλλει είναι συμπτωματικό παράγωγο της ιδεολογίας «πολιτική = βιομηχανία συναίνεσης», που προωθεί ο κυριάρχος δημόσιος λόγος στις δυτικές κοινωνίες μετά την κατάρρευση του σοβιετικού μπλοκ. Αντί άλλου σχολίου: Όταν ο πόλεμος έχει πια κριθεί, τότε, κατά τον Κλαούζεβιτς, ο επικρατών έχει κάθε συμφέρον να προπαγανδίζει την ειρήνη, τη συμφιλίωση και τη αποφυγή της περαιτέρω σύγκρουσης. Και για αντιπαραβολή, δύο παραλλαγές στο ίδιο θέμα, όπως της διατυπώνεται ο οποίος ευρέως θεωρείται ο επιτυχημένος επενδυτής του εικοστού αιώνα, Warren Buffet: «Αυτό που γίνεται, σίγουρα, είναι ταξικός πόλεμος. Άλλα τον πόλεμο αυτό τον κάνει η δική μου τάξη, η πλούσια τάξη, και τον κερδίζει» (New York Times 16/11/2006). «Πρόκειται για ταξικό πόλεμο. Η τάξη μου νικάει, αλλά δεν θα έπειτε» (CNN, συνέντευξη στον Lou Dodos 25/5/2005).

[απόσπασμα από το βιβλίο, σελ. 101]

“

Το θεμέλιο της κοινωνικής συγκρότησης και ζωής είναι η διάσταση της κυριαρχίας, η διαίρεση σε κυριαρχους και κυριαρχούμενους. Η όποια ενδεχόμενη ατομική απόδραση από την κατάσταση του κυριαρχούμενου και ένταξη στις γραμμές των κυριάρχων δεν αναιρεί, αλλά επιβεβαιώνει τη βασική διχοτομία.

ΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

νει έναν ιδιότυπο πόλεμο

“

Η κρίση δεν είναι μόνο οικονομική, αλλά ολικό κοινωνικό γεγονός, που θίγει όλες τις πτυχές του προσωπικού βίου των ανθρώπων και της ψυχονοητικής και θεσμικής της πλαισίωσης. Η κοινωνία αντιστάθηκε κι ακόμη εστιακά αντιστέκεται όπως μπορεί.

λαμβάνεται ως απειλή. Και, μάλιστα, μέσα από το πρίσμα της αίσθησης «α άλλος τρώει» (με παράγωγό της το εφαλτικό «ο άλλος θα με φάει...») που αποτελεί τον πυρήνα της θεμελιακής φαντασίωσης της νεοελληνικής κοινωνίας. Ένα τέτοιο περιβάλλον καθολικής διάχυτης αρνητικότητας αποτελεί τον θρίαμβο του θανάτου, που έχει σαν πυρήνα του τη διάλυση των δεσμών τόσο μεταξύ των ανθρώπων, όσο και μεταξύ των παραστάσεων με τις οποίες προσπαθούν να συλλάβουν το τραυματικά αδιανότη. Σε τέτοιες συνθήκες, λοιπόν, ο πόλεμος της σκέψης, που αντιπροσωπεύει τον κεντρικό ψυχολογικό μηχανισμό της κρίσης, είναι εξαιρετικά δύσκολο να απολήξει σε ορθολογική και νηφάλια σκέψη. Συνεπώς, όσο ο λόγος της αντίστασης στο «τρέλαινε, διαίρει και βασίλευε» και στο «μισείτε αλλήλους» δεν αποδομεί το «διπλό δεσμό» και δεν παρέχει στα μιανά τη δυνατότητα να λειτουργήσουν και να σκεφτούν, η λίμναση της πολιτικής απήχοης του και η αδράνεια των πληττομένων από την κρίση θα διαθέτουν ισχυρές μηχανές τροφοδοσίας τους.

Η κρίση είναι πόλεμος

Υποστηρίζεται ότι ο ανθρώπινος νους, ακόμη και αυτών που έχουν καταστραφεί, δυσκολεύεται να αποδεχθεί την ιδέα πως «η κρίση είναι πόλεμος».

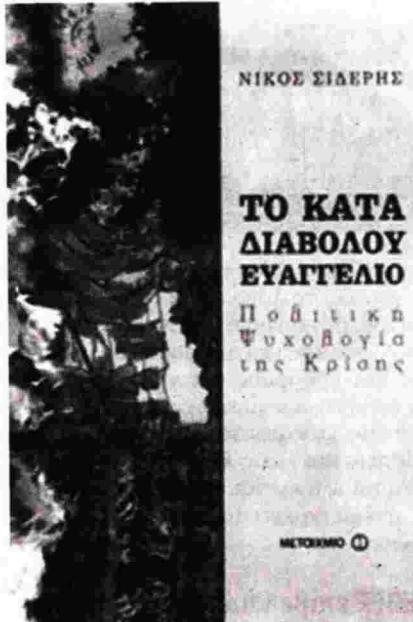
Ο πολιτικός λόγος της μεταπολεμικής δυτικευρωπαϊκής συμβίωσης και των διαδοχικών θεσμίσεων της (προφανώς, όχι εκ του μηδενός, αλλά ως παράγωγο ισχυρών συλλήφεων της ιστορικής πραγματικότητας από μεγάλους πολιτικούς νόες) βασίστηκε στην εξής ιδέα: Ο πόλεμος μεταξύ ευρωπαϊκών κρατών έχει απαγορευθεί και εξορκιστεί σε τέτοιο βαθμό, που εγγράφεται στην τάξη του αδιανότου. Αυτή η θεμέλια ιδεολογική μυθοπλασία καλλιέργησε την αυτάπτη ότι οι διεθνείς σχέσεις, στο μέτρο που δεν πέφτουν σφαίρες και βόμβες, έχουν ουσιαστικά απαλλαγεί από τη δυνατότητα η συγκρουσιακή και ανταγωνιστική τους διάσταση να εκβάλει στην κοίτη του πολέμου. Όμως, η διάσταση του πολέμου μπορεί να ενδυθεί και άλλες μορφές. Η θεμελιώδης φιλοσοφία του πολέμου συνοψίζεται στην ακόλουθη αρχή: Επιδιώκω την κυριαρχία προκαλώντας καταστροφές στον αντίπαλο και αποδεχόμενος και ο ίδιος ορισμένες καταστροφές ως τίμημα της επικράτησης. Οι σφαίρες δεν αποτελούν συμφυές συστατικό της φιλοσοφίας του πολέμου, ο οποίος μπορεί να διεξάγεται και με άλλα μέσα. Για παράδειγμα, η εν μια νυκτί καταστροφή του κυπριακού τραπεζικού συστήματος εικονογραφεί ανάγλυφα τη βιαστήτα που μπορεί να χαρακτηρίζει τις πράξεις οικονομικού πολέμου. Ο δε μείζων πολιτικός Κωνσταντίνος Καραμανλής ο πρεσβύτερος (στη σελ. 199 του τόμου 6 του αρχείου

του) αποσαφηνίζει ότι η πολιτική είναι ψυχολογικός πόλεμος όπου οι επικρατεί όποιος κατορθώσει να δημιουργήσει ισχυρή πεποίθηση, αλλά και φόβο. Αυτό που βιώνει λοιπόν η Ευρώπη (και, τραγικότατα, χώρες όπως η Ελλάδα) είναι η εφαρμογή της θεμελιώδους φιλοσοφίας του πολέμου στην οικονομική, πολιτική, αλλά και επικοινωνιακή σφαίρα -όπου η προπαγάνδα προ πολλού έχει προσλάβει χαρακτήρα επίχειρσεων ψυχολογικού πολέμου εναντίον των πολιτών (πόλεμος νεύρων, σπάσιμο του ηθικού, παραπλήνηση και εξαπάτηση, διαίρει και βασίλευε, ενοχοποίηση, τρομοκράτηση...). Και αυτή η ιδιότυπη, πλην ουσιαστικά πραγματικότητα, συνθήκη πολέμου δίχως σφαίρες αντιπροσωπεύει κάτι το αδιανότη και το ασύλληπτο για τα μιανά των ανθρώπων.

Πολιτική με όρους ψυχιατρικής

Συνεχίζοντας σημειώνετε στο βιβλίο σας ότι η πολιτική υποταγής της κοινωνίας επιχειρείται με βάση τη λογική του πολέμου.

Το θεμέλιο γεγονός της κοινωνικο-πολιτικής οργάνωσης του δυτικού κόσμου είναι η διάρεση σε κυριαρχους και κυριαρχούμενους. Οι κυριαρχοί διαθέτουν και τα εργαλεία και την ετοιμότητα να προσφύγουν στη λογική του πολέμου (η καταστροφή ως τρόπος επικράτησης). Οι κυριαρχούμενοι, από την πλευρά τους, ακαν δέχουν την πολυτέλεια να τρέφουν αυταπάτες ως προς τη μεθοδολογία διακυβέρνησης, κατακυριάρχησης και καθυπόταξης τους, είναι ευάλωτοι στα ιδεολογήματα και στην προπαγάνδα που τους καλλιεργεί τέτοιες φευδείς αναπαραστάσεις αποσπασμένες από την πραγματικότητα. Ένα από τα μεγάλα όπλα του ψυχολογικού πολέμου που στοχεύει τον ψυχισμό των Ελλήνων σήμερα είναι και η πάση δυνάμει διακίνηση ορισμένων ιδεολογικά πολέμων που υποστηρίζουν την «πολιτική πυγμής» των κυριαρχών. Κοινός πυρήνας τους είναι η ψυχολογιοποίηση, έως και ψυχιατρικοποίηση, των κοινωνικών και πολιτικών διεργασιών. Τρία εύγλωττα παραδείγματα: Η διάγνωση «παράνοια» που τίθεται στους Έλληνες από τον Στέλιο Ράμφο. Ο ισχυρισμός ότι δεν φταίει η κρίση και η ιστορία, αλλά το ότι είμαστε καταθλιπτικοί λαός - κατά Γιωσαφάτ. Και, κορυφαίο, ότι οι Έλληνες είναι νήπια που χρειάζονται κηδεμόνα -με προσφυγή στην ευρέως διακινούμενη αποστροφή του Καστοριάδη «μπορούμε, όμως, να πούμε ότι όλα αυτά τα επέβαλλαν στον ελληνικό λαό ερήμην του ελληνικού λαού; Μπορούμε να πούμε ότι ο ελληνικός λαός δεν καταλάβαινε τι έκανε; Δεν ήξερε πι ήθελε, τι ψήφιζε, τι ανεχόταν; Σε μιαν τέτοια περίπτωση αυτός ο λαός θα ήταν ένα νήπιο... Αν όμως είναι νήπιο, τότε ας μη μιλάμε για Δημοκρατία. Αν ο ελληνικός λαός δεν είναι υπεύθυνος για την ιστορία του, τότε

ας του ορίσουμε έναν κηδεμόνα». Στο βιβλίο μου τα ιδεολογήματα αυτά αποδομούνται λεπτομερέστατα και αναδεικνύεται η βαθύτατα πολιτική λειτουργία τους ως εργαλείων διαβούκολησης των πολιτών. Και τεκμηριώνεται η θεμελιώδης πραγματικότητα, ότι ένας λαός που παραπλανήθηκε από τα οικονομικο-κοινωνικά και πολιτισμικά προτάγματα των κυριαρχών δεν είναι νήπιο που θέλει κηδεμόνα, αλλά κυριαρχούμενος που θέλει χειραφέτηση. Είναι, υποθέτω, φανερή η άβυσσος που χωρίζει μια τέτοια θεωρητή από τα ιδεολογήματα των καθεστωτικών διανοούμενων. Οι οποίοι, σε τελική ανάλυση, μιλούν για την Ελλάδα και τους Έλληνες χωρίς ν' αγαπούν αυτό τον τόπο και τους ανθρώπους του.

Δίκτυα αλληλεγγύης

Υπάρχει αντίδοτο στις ακολουθούμενες πολιτικές;

Όλα όσα ζόυμε και συζητάμε είναι καρπός της Ιστορίας. Η οποία, όσο και αν ενοχλεί κάποιους, δεν έχει τελειώσει. Άρα, αντίδοτο υπάρχει. Έχει δύο πυλώνες. Πρώτο, έναν πολιτικό λόγο ο οποίος να αποδομεί το διπλό δεσμό και να προτείνει ένα συγκεκριμένο σχέδιο ενεργείας για την υπέρβαση της κρίσης. Δεύτερο, μια διανοητική και θητική μεταρρύθμιση, που κύρια συστατικά της είναι: Μια θεραπεία αλήθειας μέσα από την αποκατάσταση του νοήματος των λέξεων και την επώδυνη, αλλά λυτρωτική αυτογνωσία -η οποία, ωστόσο, δεν σημαίνει αυτομαστίγωση αλλά επίγνωση. Και επιστροφή στους ανθρώπους, που σημαίνει ανασυγκρότηση του κοινωνικού δεσμού και της ανθρώπινης σχέσης (που τόσο βάναυσα κακοποιεί το κατά Διαβόλου ευαγγέλιο), με όλους τους τρόπους, όπου, ωστόσο, δεσπόζει η συστηματική προσπάθεια να οικοδομηθούν τα «εμείς» και η δημιουργία δικτύων εμπρακτης αλληλεγγύης. Με μια κουβέντα, το αντίδοτο στο «μισείτε αλλήλους» είναι η υπεράσπιση ενός δημοκρατικού ανθρωπισμού, σε όλα τα πεδία.

Βοηθά σ' αυτό το γεγονός ότι σήμερα τα κριτήρια διχοτόμησης της κοινωνίας έχουν διαφοροποιηθεί πλήρως από την εποχή του «λαός και Κολωνάκι»;

Κοιτάξτε. Για να ξεφύγουμε από τη δεσποτεία της μεγάλης αυταπάτης του καταναλωτικού ναρκισσισμού, είναι αναγκαίο να εμπεδώσουμε όλοι εκείνοι που δεν έχουν την πολυτέλεια να τρέφουν τέ-

τοιες αυταπάτες, επειδή τις πληρώνουν τραγικά, το εξής: Το θεμέλιο της κοινωνικής συγκρότησης και ζωής είναι η διάσταση της κυριαρχίας, η διάσταση σε κυριαρχους και κυριαρχούμενους. Η όποια ενδεχόμενη απόρριψη από την κατάσταση του κυριαρχούμενου και ένταξη στις γραμμές των κυριάρχων δεν αναιρεί, αλλά επιβεβαιώνει τη βασική διχοτομία. Η δε τολιτική μεταγραφή της θεμελιώδους αυτής διχοτομίας και αντίφασης συναρτάται άμεσα και με το σημαντικόν «λαός» και με την κοινωνικο-πολιτική κατηγορία και συλλογικότητα («εμείς») στην οποία παραπέμπει αυτό το σημαίνοντας διχοτομία του μειωτικού σημαντικούντος «λαϊκισμός» εγκλωβίζει την αριστερά στα ιδεολογικά σχήματα των κυριάρχων και, κατ' αυτό τον τρόπο, οι λέξεις της προινίζουν τις ιδέες της.

<h2